

17.12.2024

EOAK/6026/2024

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin

Esittelijä: Esittelijäneuvos Terhi Arjola-Sarja

LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI POSITIIVISESTA LUOTTOTIETOREKISTERISTÄ ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA (TALOYHTIÖLAINAT)

Oikeusministeriö on pyytänyt eduskunnan oikeusasiamieheltä lausuntoa edellä tarkoitettusta luonnoksesta hallituksen esitykseksi. Pyynnön johdosta lausun seuraavan.

Esitysluonnoksella ehdotetaan muutettavaksi positiivisesta luottotietorekisteristä annettua lakia. Muutosten tarkoituksena on mahdollistaa taloyhtiölainojen osakaskohtaisia velkaosuuksia koskevien tietojen siirtäminen huoneistotietojärjestelmästä positiiviseen luottotietorekisteriin. Kysymys olisi tiedoista, jotka ovat välttämättömiä luonnollisen henkilön luottokelpoisuuden arviointia varten.

Positiivisesta luottotietorekisteristä annetun lain tarkoituksena on sen 1 §:n 2 momentin mukaan torjua ylivelkaantumista varmistamalla luotettavien luottotietojen saatavuus erityisesti luotonantotilanteessa luottokelpoisuutta arvioitaessa ja parantamalla luonnollisten henkilöiden mahdollisuuksia hallita omaa talouttaan. Lisäksi lain tarkoituksena on edistää luotettavien luottomarkkinoita kuvaavien tietojen saatavuutta rahoitusvakauden ja luottomarkkinoiden seurannassa ja valvonnassa.

Esitetty muutos, jolla positiivisen luottotietorekisterin luottoja koskevaa tietosisältöä lisättäisiin, olisi omiaan tukemaan lain tarkoituksia, erityisesti, kun otetaan huomioon, että esitysluonnoksen mukaan taloyhtiölainat muodostavat merkittävän osuuden kotitalouksien veloista. Taloyhtiölainat ovat kuitenkin yhtiöiden lainoja ja taloyhtiön osakkeenomistajan vastuu niistä erilainen kuin luonnollisella henkilöllä omista, itse ottamistaan luotoista. Esitysluonnoksessa ei ole tarkemmin arvioitu taloyhtiölainoja koskevia vastuukysymyksiä, eikä esimerkiksi sitä, miten taloyhtiön osakkaan vastuu taloyhtiön lainasta eroaa luotoista, jotka voimassa olevan lain mukaisesti merkitään positiiviseen luottotietorekisteriin, ja onko tällä merkitystä esitetyn sääntelyn kannalta.

Henkilön luottokelpoisuuden asianmukaista arviointia, kuin myös muita kyseisen lain tarkoituksia toteuttaa parhaiten se, että rekisterin tietosisältö on paitsi virheetön myös mahdollisimman ajantasainen niin, ettei tietoja olisi tarvetta tarkistaa muista lähteistä. Esitysluonnoksessakin on kuitenkin tunnistettu esityksen mukaiseen toteuttamistapaan sisältyvä puute tietojen ajantasaisuudessa.

Perusteluissa esitetyn lisäksi mielestäni on aiheellista huomata taloyhtiölainojen kohdistamiseen taloyhtiöissä menevä aika. Esitysluonnoksen mukaan positiiviseen luottotietorekisteriin tallennettaisiin laissa yksilöidyt huoneistotietojärjestelmään tallennetut tiedot niistä osakeryhmistä, joiden vastuulle on kohdistettu yhtiön nostamaa luottoa. Osakeryhmiin kohdistamattomat taloyhtiölainat eivät luottotietorekisteristä siten ilmenisi. Se, minkälaisella viiveellä taloyhtiölainoja kohdistetaan osakkeille, voi vaihdella yhtiöistä – ja lainoista – riippuen. Toisin sanoen tilanne voisi olla se, että tieto joidenkin taloyhtiöiden osakkeenomistajien osakkeisiin kohdistuvasta vastuun määrästä puuttuisi. Tietojen ajantasaisuuteen vaikuttavat myös Maanmittauslaitoksen käsittelyajat huoneistotietojärjestelmän ylläpidossa. Tälläkin on olennainen merkitys esitysluonnoksen mukaisen rekisteritiedon virheettömyyden kannalta.

Huomioni kiinnittyi myös siihen, ettei esitysluonnoksessa ole juurikaan käsitelty ilmoittamisvastuita- ja -velvollisuuksia, eikä niiden tietojen valvontaa, jotka ehdotuksen mukaan siirrettäisiin huoneistotietojärjestelmästä positiiviseen luottotietorekisteriin. Vaikka kysymys on tietojen ilmoittamisesta huoneistotietojärjestelmään, tietojen ilmoittaminen ja sen valvonta on merkityksellinen myös nyt ehdotettavan lainmuutoksen kannalta.

Lisäksi positiivisesta luottotietorekisteristä annettuun lakiin ehdotetaan lisättäväksi luotonantajia koskeva velvollisuus tunnistaa luotonhakija ennen tietojen hakemista rekisteristä. Ehdotuksen mukaisen säännöksen (23 a §) mukaan sen, joka hankkii positiivisesta luottotietorekisteristä luonnollista henkilöä koskevia tietoja käytettäväksi 21 §:n 1 tai 2 momentissa säädettyyn tarkoitukseen, on tunnistettava kyseessä oleva henkilö sekä tarvittaessa todennettava tämän henkilöllisyys ennen tietojen hankkimista. Säännöksen yksityiskohtaisissa perusteluissa ei ole avattu, mitä säännöksessä tarkoitetaan sillä, että henkilöllisyys olisi ennen tietojen hankkimista ”tarvittaessa” todennettava.

Säätämisyjärjestysperustelut sisältävät ehdotettujen lainmuutosten arviointia PL 10 §:n 1 momentin turvaamien yksityiselämän suojan ja henkilötietojen suojan kannalta tuoden avoimesti esille myös ehdotukseen liittyviä ongelmakohtia. Perusteluissa arvioidaan ensinnäkin tietojen luonnetta arkaluonteisina tietoina perustuslakivaliokunnan aiemman lausuntokäytännön ja EU-tuomioistuimen melko tuoreen oikeuskäytännön valossa, ja toisaalta tietojen luovutettavuutta. Näyttää siltä, että nyt kyseessä olevia positiivisen luottorekisterin tietoja tai ainakin osaa niistä on EU-tuomioistuimen oikeuskäytännön seurauksena pidettävä arkaluonteisina tietoina. Kuitenkin ehdotettava sääntely, joka sinänsä vaikuttaa täsmälliseltä ja tarkkarajaiselta, on siinä määrin merkityksellistä henkilön yksityisyyden suojan kannalta, että säätämisyjärjestysjaksossa olisi mielestäni vielä tarpeen perusteellisemmin arvioida ehdotettavien lainmuutosten hyväksyttävyyttä ja oikeasuhtaisuutta.

Totean lopuksi yleisesti, että lain tavoite torjua ylivelkaantumista varmistamalla luotettavien luottotietojen saatavuus ei hyväksyttävästi perustele rekisterin tietosisällön laajentamista rajattomasti arkaluonteisilla tai yksityisyyden suojan kannalta merkittäville tiedoilla. Luotettava luottokelpoisuuden arviointi on vain yksi henkilön ylivelkaantumiseen vaikuttavista moninaisista tekijöistä.